

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Första kammaren.

Nr 13.

Onsdagen den 28 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Undén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 157, angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet; och
nr 160, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning samt om tillägg till samma lag m. m.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med åberopande av medföljande läkarintyg får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare från och med onsdagen.

Stockholm den ²⁸/₂ 1934.

Harald Åkerberg.

Att riksdagsman *Harald Åkerberg*, som lider av influensa, tills vidare är oförmögen till tjänstgöring, intygas.

Stockholm d. ²⁷/₂ 1934.

Harald Werneman,
leg. läkare.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, det i åberopade läkarintyget omförmälda hindret varade.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 154, med förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjänster.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 155, angående rasbiologiska institutets organisation m. m.;
nr 156, angående uppförande och inredning av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala; samt
nr 158, angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommitéer och utredningar genom sakkunniga.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 159, med förslag till förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 169, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § 2 och 3 mom. samt 26 § lagen den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppypmning.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 170, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Bissmarks* motion, nr 306, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsverksamhet.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 3, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstans tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkterna 1—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkterna 13—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 19 och 20.

Lades till handlingarna.

Punkten 21.

*Anslag till
reglering av
vissa kurs-
förluster.*

På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till reglering av vissa kursförluster för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra förslagsanslag av 750,000 kronor.

Herr förste vice talmannen: Det är inte min mening, herr talman, att komma med något yrkande. Jag har begärt ordet huvudsakligast för att fästa uppmärksamheten på en del förhållanden, som kanske förtjäna att uppmärksammas, nämligen de som röra lönerna vid våra utrikesbeskickningar. Genom den svenska kronans fall har det — som bekant — uppstått svårigheter litet varstans i världen för oss svenskar. Det är ju nämligen inte bara i de så kallade guldländerna, som kronan blivit liten, utan den har blivit mindre även på många andra håll. Detta drabbar naturligtvis alldeles särskilt de lägre tjänstemännen vid de olika beskickningarna.

Nu vet jag mycket väl, att den punkt vi ha före just nu är ett uttryck för att man uppmärksammat dessa förhållanden. Jag förstår också, att det är svårt att kompensera mera i detalj, liksom man naturligtvis också i detta avseende bör iaktta sparsamhet. Men det förefaller mig ändå, som om man mera skulle vara utsatt för livets vanskligheter i utlandet, och att på grund därav frågan om lönerna inte är tillfredsställande ordnad. Min undran är därför denna: huruvida man inte borde fastställa någon gräns för den sven-

Anslag till reglering av vissa kursförluster. (Forts.)

ska kronans fallande värde, vilken liksom automatiskt skulle föra med sig ersättning till de utländska tjänstemännen. Det är därför att jag vid ett par tillfällen lagt märke till, att man verkligen har svårigheter att slå sig fram, därest man sitter med en mycket begränsad inkomst, som jag velat fästa utrikesledningens ytterligare uppmärksamhet på förhållandet.

Jag har intet yrkande, herr talman!

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkten 22.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90 med förslag till vissa tillägg till gällande tulltaxa, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om bibehållande av hittills gällande ordning för riksdagsbeslutet och dess undertecknande.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 153, hade herr *Lindskog* hemställt, att i de reglementariska föreskrifterna för riksdagen måtte införas en sådan bestämmelse, att den hittills gällande ordningen för riksdagsbeslutet och dess undertecknande bibehölls.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motion ville uppdraga åt kanslideputerade att i huvudsaklig överensstämmelse med i utlåtandet angivna riktlinjer låta uppsätta och till kamrarnas godkännande överlämna förslag till riksdagsbeslut att av kamrarnas ledamöter för varje riksdag underskrivas.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag har begärt ordet närmast för att uttala min tillfredsställelse över att utskottet sammanställt, på sätt som skett, sina utlåtanden nummer 4 och 5. I nr 4 återspeglar sig en modig anslutning till *Lindskogs* motion med yrkande i det syftet. I nummer 5 har utskottet däremot stannat i tillbakadragen tillknäpphet åtminstone. Men det är bra, att en sådan sammanställning sker. Då får man ju mera ett klagörande av den svenska tidens remedier och konstitutionsutskottets inställning till desamma.

I utlåtandet nummer 4, som utskottet funnit röra en behjärtansvärd fråga, har utskottet till en början intagit motionens motivering. Detta är nu för tiden sällsynt — man hänvisar bara till motionen. Förr var det vanligt, att motiveringen intogs, och vi fingo därigenom lättare att sätta oss in i ärendet. Ty man hinner inte alltid plocka fram motionerna i sina många gömmor. Så detta kan man ej ha någonting emot, men jag bara konstaterar, att det är ett sällsynt men behjärtansvärt gynnande av denna motion.

Vad beträffar innehållet i motionen och utskottets utlåtande måste jag göra några randanmärkingar. Genom de senaste ändringarna i riksdagsordningen upphävdes ceremonien, att riksdagen avslutades genom uppvaktning på slottet. Jag tyckte nu i mitt stilla sinne, att det kunde vara onödigt att just avveckla den saken. När man ändå avslög alla tidsenliga stora frågor, så-

Ang. bibehållandet av det s. k. riksdagsbeslutet.

Ang. bibehållande av det s. k. riksdagsbeslutet. (Forts.)

som inrättandet av ett utrikesutskott och andra reformeringar, varför skulle man då avskaffa denna ceremoni, som också är mycket gammal, herr Reuterskiöld, och också har traditionen för sig? Jag tycker, att när man nu har kungadömet och dess glans, borde inte riksdagen så där protestera mot en gammal tradition, herr Reuterskiöld. Jag går gärna dit, ifall jag har tid nämligen, och det kan vara vackert ibland och väcka tankar att se den samlade riksdagsmenigheten inför glansen däruppe.

Men sedan man väl avskaffat detta, har utskottet känt ett behov att reformera och ta tillbaka en underordnad sak av vad som bortföll 1932. Detta påminner mig först om vad herr Reuterskiöld sade vid debatten om utrikesutskottet, att man skall inte så snart ändra ett riksdagsbeslut, och det gällde dock då en stor fråga, som tidigare varit tillstyrkt av Kungl. Maj:t på förslag av en stor parlamentarisk kommitté. Och för det andra, då det häromdagen var fråga om den så kallade ensittarlagen, och att även de som byggt sina hus efter den 1 januari 1919 skulle till trygghet av sina hem få med iakttagande av all hänsyn inlösa tomten, liksom man retroaktivt unnat alla föregående att göra det, då förklarade herr Tamm såsom det enhälliga utskottets representant, att genom sådant lappande på en antagen lag skulle riksdagens auktoritet äventyras, det var, syntes mig, hans förnämsta skäl. Nu kommer konstitutionsutskottet och äventyrar sålunda på det mest flagranta sätt riksdagens auktoritet i fråga om en sak, som helt nyligen är beslutad.

Det är ju inte mig emot, men jag tycker, att i detta fall blir verkligen auktoriteten ganska omtvistad, åtminstone i fall man godkänner utskottets, såvitt jag förstår, mycket tvivelaktigt motiverade reformer. Ty när man har avskaffat den verkligt levande ceremonien, tycker jag det kan vara likgiltigt, om man av någon slags känslsamhet skall fortsätta att belamra riksarkivets källarvalv med luntor, som inte ha den ringaste betydelse för livet, vilket just denna motion går ut på.

Nu säger motionären, att han inte vill ingå på en diskussion rörande den praktiska betydelsen av riksdagsbeslutets bibehållande. I varje händelse har det obestriddligen även en dylik uppgift att fylla, säger han. »Obestriddligt». det är för mig oförklarligt. Jag har aldrig hört talas om att det kan ha någon nytta med sig, och det var nog lugnast för motionären att inte ingå på någon diskussion om den praktiska sidan av saken.

Man har ju nästan ända sedan 1500-talet haft ett riksdagsbeslut, som tillkommit genom kanslideputerade eller deras vederlikar i forna tider, och det har lett till, att riksdagsmännen fått skriva sina namn under de där gamla handlingarna. När de nu icke få gå upp på slottet och ställas öga mot öga med regeringsmakten, så kunna de väl åtminstone, tycker utskottet, med sina underskrifter få gå till riksarkivets gömmor. Något annat motiv finnes väl inte. Jag tycker det är synnerligen onödigt. Skall man nu tala om besparingar på tryckningskostnaderna, som ju alltid är en stående fråga här, ofta viktigare än själva ärendet, så är det ju också onödigt att åstadkomma en särskild förhandling inför riksdagen om denna sak. Det är också väl sentimentalt att som motionären säga, att det inte kan vara önskvärt, att då riksdagen skall fira sitt 500-årsjubileum, vara i avsaknad av detta s. k. »riksdagsbeslut», som vi ju redan beslutat att avskaffa.

Nu framhåller emellertid utskottet, att det inte vill bibehålla den gamla traditionen obeskuren, utan, som det säger, vill skapa *en ny form* för riksdagsbeslutet för att därigenom i någon mån åtminstone återuppliva den gamla traditionen. Och vad består denna nya form i? Det gamla riksdagsbeslutet återgav paragrafvis beslut allenast om positiva förslag, ehuru ett verkligt upp-

Ang. bibehållande av det s. k. riksdagsbeslutet. (Forts.)

räkande av riksdagsbesluten också borde omfattat riksdagens avslag på väckta viktiga förslag. Och förresten: viktigt eller oviktigt! Det vet ju ingen, vad som är viktigt eller oviktigt här i världen.

Men nu skall det uppstå en ny form, där man bara återger rubrikerna, och det skall bara gälla lagar och författningar, instruktioner och reglementen, bevillningsstadgar samt riksstatens inkomst- och utgiftssida. Således, här förringar man ytterligare omfattningen av riksdagsbeslutet genom att undanta redogörelse för positiva beslut i vissa andra frågor.

En successiv justering äger nu rum här vid talmannens bord efter varje plenum, tror jag. Men den anses så oviktig, att sekreteraren uppläser den så fort och tyst, att ingen kan höra vad som sägs. Och vi vilja ej heller ha det besväret, så det äro vi tacksamma för. Denna successiva justering i kammaren skall nu avskaffas, och det kan ju vara ett litet framsteg, men i stället bör, enligt utskottet, förslaget till riksdagsbeslut »i ett sammanhang» föreläggas kamrarna till godkännande. Tänk så storartat, att åstadkomma ett sammanhang i denna olämpliga lösliga procedur! Vi komma att höra lika litet på detta »sammanhang» som vi förut hört på osammanhanget, och om möjligt ännu mindre naturligtvis, ty då kunna vi inte erinra oss någonting.

Hittills lära kanslideputerade skött denna sak, och man sade 1932, att ingenting hindrade dem att fortsätta därmed. När nu utskottet i utlåtandet nummer 5 säger, att man bör överlämna utrikespolitiska ärenden åt regeringen, vilken det närmast tillkommer att syssla med utrikesärendena, så borde utskottet i konsekvens därmed ha sagt, att man överlämnar åt kanslideputerade att utan riksdagens besvärande syssla med denna angelägenhet.

Det gäller en tradition förbunden därmed, som omspannar århundraden, och som i och för sig är »av det värde», att den icke onödigtvis bör brytas, säger utskottet. Med vad nu förut sagts har även bemötts detta påstående. Det är väl inte mer än rätt, att när man avskaffat den huvudsakliga ceremonien, man också, som redan har skett, låter allt skräpet efteråt följa med och inte tar upp skräpet på nytt utan det levande innehållet i ceremonien.

Av dessa skäl, herr talman, och av nitälskan på samma gång för utlåtandet nummer 5 som en motsats till detta, ber jag att få yrka avslag på motionen och framförallt på vårt grundlagsvårdande konstitutionsutskotts utlåtande om densamma.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Jag har ju ingen anledning att ingå på någon längre förklaring rörande utskottsförslaget. Jag skall endast tillåta mig ett par erinringar.

När den siste ärade talaren talade om den där »levande ceremonien» vid riksdagens avslutning, så undrar jag hur pass många av kammarens ledamöter, som äro ense med honom däri, att den var så »levande». Jag trodde att den i allmänhet ansågs vara tämligen död, och därför avskaffades den. Det var så, att ceremonien förlorat varje karaktär av högtidlighet — det var herr Lindhagen och några fler, som deltog i den, och i övrigt var nästan hela kammaren borta.

För det andra är det inte alldeles sant att ceremonien är avskaffad. Den är avskaffad endast för det fall, att inte Konungen själv vill upplösa riksdagen. Vill han göra det, är ceremonien kvar.

För det tredje skall jag be att få erinra om att riksdagen aldrig har beslutat avskaffa riksdagsbeslutet. Utan riksdagen har beslutat sådana grundlagsändringar, som sammanhånga med upphävandet av den ceremoniella avslutningen, vari riksdagsbeslutets uppläsning ingick som moment. Därför var det ingen anledning att bibehålla bestämmelsen om ett riksdagsbeslut i sam-

Ang. bibehållande av det s. k. riksdagsbeslutet. (Forts.)

band med det enda stadgande, som avsåg ett sådant »besluts» uppgift. Det finns heller ingen anledning att i grundlagen insätta en ny bestämmelse om ett riksdagsbeslut oberoende av riksdagens avslutning. Men konstitutionsutskottet tillät sig redan då säga, att det fanns inte den minsta anledning, varför man ej skulle kunna tänka på, om man så ville, att bibehålla riksdagsbeslutet oberoende av grundlagsbestämmelser.

Nu föreligger en motion, som tagit sikte på dessa uttalanden vid debatten om grundlagsändringen. Och hade utskottet, som visserligen ej i detta sammanhang särskilt tänkt på herr Lindhagen, kommit att så göra, utan att i dag ha hört herr Lindhagen, hade utskottet säkerligen ansett sig hava än större fog än nu för att tillstyrka här föreliggande förslag. Ty det innebär ett hänsynstagande till sådana ideella synpunkter, till vilkas talesman herr Lindhagen brukar göra sig. Den ideella synpunkt, det här gäller, är den, att sedan gammalt riksdagsbeslutets undertecknande varit uttrycket för det solidariska ansvar, som ligger på riksdagens ledamöter för fattade beslut. Och en liten ideell erinran om detta kanske i vår splittringstid inte är alldeles likgiltig. Vi skulle ju åtminstone kunna tänka oss att det kunde senteras av herr Lindhagen. Jag är också ganska säker på, att herr Lindhagen hade senterat det, om inte utskottets utlåtande nr 4 hade kommit före nr 5 och nr 5 haft den avfattning som det har.

Såvitt jag förstår är den framställning, som motionären gjort, och som utskottet utan reservation biträtt, särdeles väl motiverad.

Jag vill tillägga, att de erinringar, som den ärade talaren gjorde angående den nya formen för riksdagsbeslutet, delvis äro ganska felaktiga. För det första har det aldrig i det gamla riksdagsbeslutet varit avsett att taga in de negativa besluten. Vid 1871 års urtima riksdag, som endast hade ett ärende att handlägga, nämligen ett nytt härordningsförslag från Kungl. Maj:t och som avlog detta, uppsattes aldrig något riksdagsbeslut. Det gäller i princip blott positiva beslut. De positiva besluten äro av två huvudkategorier: den ena är den, som avser lagstiftning, beskattning och statsreglering, och det är riksdagens centrala och väsentliga uppgift. Den andra avser en hel del förvaltningsdetaljer, som t. ex. samtycke till försäljning av kronojord och annat. Det är sådant, som riksdagen gör i egenskap av ett större ämbetsverk, som handlägger en massa löpande detaljfrågor, vilka sakna större betydelse. Att belasta riksdagsbeslutet med dessa synes vara alldeles överflödigt. Och då härtill kommer, att den formulering paragrafvis av riksdagens olika beslut, som ingick i det gamla riksdagsbeslutet, upprättades uteslutande av kansli-deputerades sekreterare och aldrig med säkerhet exakt kunde antagas återge, vad riksdagen beslutat, fanns det ingen anledning att bibehålla denna form. Att däremot nu få en sammanfattande översikt av vad riksdagen positivt gjort på lagstiftningens, beskattningens och statsregleringens område under löpande riksdag, med namnunderskrifter och betygande av de underskrivandes ansvar för detta, synes mig icke vara betydelselöst.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Vi ha redan, vilket man inte hade förr i världen, en officiell liten bok, som redogör för allt vad som i en riksdag sig tilldragit. Och ännu värdefullare är vårt tryckta riksdagsregister, som upptar rubrikerna på *alla* vid riksdagen framförda frågor med hänvisningar till, var man skall finna den sakliga behandlingen av desamma. Vidare ha vi tryckta kataloger över alla riksdagens medlemmar. Då kan man ju göra sig en föreställning om, vilka personer som stå bakom de fattade besluten. Att dessutom skaffa en upplaga, som är ofullständig och oredig och intetsägande, och placera den

Ang. bibehållande av det s. k. riksdagsbeslutet. (Forts.)

i riksarkivet kan inte, såvitt jag förstår, vara till nytta för någon sak eller någon människa. Kan den siste talaren föreställa sig, att det finns någon person i den kommande världshistorien, lika litet som det funnits det i den förflutna, som går och letar upp vägledning i riksarkivet om dessa papper? Aldrig!

Jag sade förresten inte, att det tidigare riksdagsbeslutet avsåg också negativa beslut. Tvärtom betonades, att redan en underlåtenhet därav var en brist i de föregående riksdagsbesluten. Ty även när riksdagen avslår en sak, kan det vara av stor betydelse att kunna påvisa ett sådant beslut. Jag sade vidare, att även de positiva beslut, som förr återgivits, varit ytterligt knapphändiga till sitt innehåll och att en del saknats alldeles. Den nu föreslagna nya formen är ännu mer ofullkomlig i berörda avseenden.

Den enda praktiska betydelsen av utskottets försök till en rekonstruktion på papperet av den gamla traditionen kommer, såvitt jag förstår, att uppenbara sig, när riksarkivet, vilket man kan vänta när som helst, kommer in med sin förteckning över det antal hyllmeter, som där tagits i anspråk och som ytterligare behövs. Då kommer »riksdagsbeslutet» att ytterligare öka antalet hyllmeter, vilket måste leda till ökade kostnader för ett nytt riksarkiv. Naturligtvis spelar denna detalj ej så stor roll. Men det är i alla fall den enda praktiska nytta den kan ha, och om man kan undvika att få en så beskaffad nytta, tycker jag att man bör göra det.

Den siste talaren förstår inte alls mitt psyke, då han tror, att jag inte skulle ha gjort någon anmärkning, om ej utskottets utlåtande nr 5 kommit efteråt. Det är ett misstag; jag skulle ha gjort precis samma anmärkning.

För övrigt — med utskottets utlåtande nr 5 är jag på sätt och vis icke alldeles missnöjd, vilket också kommer att konstateras i mitt yttrande, när detta utlåtande skall behandlas.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion angående överenskommelser med vederbörande främmande makter rörande samverkan mellan de mindre staterna och särskilt mellan balterna och mellan skandinaverna.

*Om sam-
verkan mellan
de mindre
staterna.*

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 274, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära initiativ till överenskommelser med vederbörande främmande makter:

1) om ett samförstånd och en samverkan mellan de mindre staterna på de kulturella, ekonomiska och utrikespolitiska områdena, det sistnämnda med uteslutande självfallet av militärallianser;

2) om ett dylikt samgående (entente) mellan de mindre baltiska staterna öster och väster om Baltiska havet såsom utgångspunkt och förebild för den allmännare framryckningen av mindre stater till gemensamt arbete i förenämnda syften;

3) om en gemensam organisation mellan de skandinaviska staterna för att till eget gagn och såsom en insats i småstaternas förbund skapa en gemensam

Om samverkan mellan de mindre staterna. (Forts.)
organisation, på sätt i motionen ifrågasatts, för gemensamt framträdande i utrikespolitiken med uppgift icke minst att uppsätta ofredens djupliggande orsaker på de politiska dagordningarna samt därigenom främja fred utan militärväsende samt frihet utan självsvåld.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Lindhagen: Det var inte min mening att begära votering i den sista frågan. Den skulle då förlorat något av sin monumentalitet. Därför gjorde jag det heller inte. Men av ropen kände man så där symptomatiskt, att stämningen var oviss. Det var ungefär två röster, som ropade nej, och två, som ropade ja. De övriga voro tysta, vilket plägar betyda något. Det var till och med en ledamot av kammaren som sade mig, att den här gången skulle han rösta med mig, fastän vi kanske oftast rösta emot varandra.

Herr talman! Beträffande utlåtandet nr 5 äro kammarens ledamöter nog tämligen ense därom — även utskottets ledamöter förmodar jag — att det behandlar en viktigare fråga än den som förelåg i utlåtandet nr 4, och att det är en fråga, som rör sig i tiden. Vi sitta här ganska sorglösa i kamrarna, men det är ju i alla fall så, att marken gungar under oss. Då kan det vara tid att se sig för, innan det är för sent.

För sådant ändamål borde väl de mindre baltiska staterna öster och väster om Baltiska havet samla sig något. Därmed skulle även skandinavismen få nytt vin i de gamla flaskorna. Det behövs, när vi en längre tid vegeterat i neutralitetspolitiken och den äldre generationen ännu inte kommit ifrån detta sinnessillstånd, stillestånd med krav att få vara i fred och ej bli oroade. Detta kommer, som vi veta, icke tiden att tillåta. Då kan det vara bra att komma i kontakt med nationaliteter, som redan haft grymmare erfarenheter och därför gilla ett sådant initiativ från skandinavisk sida och länge väntat på det.

Nu har detta utskottsutlåtande blivit kort, och det behöver ju inte vara något ont i det. Men det har sagts mig, att det också var meningen, att det skulle bli så kort som möjligt. I år har dock frågan i motionen utvidgats så till vida, att samverkan mellan balterna utsträckts från de kulturella och ekonomiska områdena även till de utrikespolitiska områdena, med uteslutande självfallet av militärallianser. Dessutom har tillkommit två nya punkter. Den ena om en samverkan mellan mindre stater i allmänhet, en strävan att få dem att samla sig för att bilda en särskild motvikt mot stormakter och på samma gång lättare kunna vinna deras bevägenhet. Den andra motiverad av, att skandinaverna redan äro sammansvetsade så mycket, att de omsider borde kunna framträda med en gemensamt organiserad utrikespolitik i avvaktan på en intimare samverkan även med de östbaltiska staterna.

Utskottet har åberopat sina skäl från i fjol. Dessa skäl gällde icke punkterna 1 och 3 och icke utvidgningen av punkt 2 i den nu föreliggande motionen. Utskottet har således redan här underlåtit sin grundlagsenliga plikt att yttra sig i sak över en lagligen väckt fråga. Men man får väl då tolka utskottet så, att vad det sade år 1933 om punkt 2 i dess trängre sammanhang också gäller punkterna 1 och 3 och punkt 2 i dess nu utvidgade innehåll.

Då tycker jag för min del att utskottet, såsom ofta sker, till kammarens och dess nuvarande ledamöters kännedom borde ha återgivit, vad utskottet år 1933 förstående yttrade i denna viktiga fråga. Jag skall därför, trots att tryckningskostnaderna därigenom ökas, be att få läsa upp detta tämligen korta utlåtande för att det må bevaras även i 1934 års riksdags protokoll och tjäna

Om samverkan mellan de mindre staterna. (Forts.)

som utgångspunkt för debatten även i år. Utskottet yttrade på följande sätt:

»Allmänt erkännes inom vårt land behovet av ett på ömsesidigt förtroende grundat närmare samarbete mellan världens stater. Därjämte kan en nära samverkan mellan stater med av grannskapet betingade gemensamma intressen vara av betydelse. Sålunda har det gemensamma uppträdande i politiska och ekonomiska frågor, som inom Nationernas förbund vid flera tillfällen ägt rum från de skandinaviska staternas sida eller från dessa tillsammans med vissa andra stater, visat sig fruktbar och har lett till resultat, som ett isolerat uppträdande från en mindre stats sida icke kan antagas hava kunnat medföra. Genom den i Oslo år 1930 mellan de skandinaviska länderna samt Nederländerna, Belgien och Luxemburg avslutade konventionen om ekonomiskt närmande har det gemensamma intresset för fortsatt samverkan på detta område betonats. Kretsen av de till Oslokonventionen anslutna makterna har nyligen utvidgats med ytterligare en stat, sedan Finland anslutit sig till densamma. Även det på historiska förutsättningar grundade närmandet mellan Sverige och baltiska stater, som redan ägt rum, är ägnat att från svensk sida hälsas med tillfredsställelse. Förutsättningar kunna tänkas föreligga att utsträcka detta närmande till ett samgående i kulturellt och ekonomiskt hänseende mellan ett flertal av de till Östersjön gränsande staterna.»

Men så kom då en andra punkt i motiveringen: »Utskottet är övertygat, att Kungl. Maj:t, som det närmast tillkommer att taga initiativ i utrikespolitiska spörsmål, ägnar vederbörlig uppmärksamhet åt frågan om förutsättningarna för ett närmare samarbete med andra stater inom ramen för Nationernas förbunds akt. Med hänsyn härtill anser sig utskottet icke böra tillstyrka bifall till motionen utan hemställer därför, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Om det vore, som det står i visan, så, att »mandom, mod och morske män finns i gamla Sverige än», kunde ju utskottet ha bestått sig med att i en så viktig fråga på sådana premisser tillika i en skrivelse hemställa om ett övervägande, varigenom riksdagens opinion blivit mera betydelsefull.

Emellertid hade motionären lärt sig, hur man skall utnyttja riksdagsformerna för att få fram någonting, och därför interPELLERades också utrikesministern. Jag förmodade, att utskottet skulle i lyckligaste fall stanna vid vad det sade, och därför borde man på interpellationsvägen få regeringen fram inför riksdagen. Interpellationen bifölls, och utrikesminister Sandler kom senare med sitt svar.

Utskottets halft välvilliga ståndpunkt i sak var förmodligen byggd på en kännedom, som utskottet fick om det intresse, som på östbaltiskt håll väckts för denna sak, och huru den även diskuterats i Moskva, Berlin och Paris såsom en aktuell fråga i vår tid i hög grad. Utskottet hade ock visat utrikesministern sitt förslag, och de hade visst enats om, att det kunde vara bra att formulera det på det sätt, som vi nyss hörde. Och så sade Sandler till mig: Nu kan du väl vara nöjd, tycker jag, ty det här är ju riktigt till motionens fördel.

Detta gjorde, att jag beskedligt avstod från någon debatt och något yrkande och lät utskottets utlåtande passera med hull och hår. Men då kunde pressen, som inte var inne i dessa diplomatiska interiörer och blott letade efter slutresultatet, inte känna till, att det i själva verket inte var meningen att avslå motionen. Den tog endast tag i utskottets kläm, »att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda». Och så gick det ut över landet och därbortom, att riksdagen blankt avslagit motionen. Och så fick man anställa en särskild enquete och sprida upplysningsarbete bland

Om samverkan mellan de mindre staterna. (Forts.)
ostbaltarna om denna överraskande utgång i riksdagen. Jag hoppas att pressen däruppe hjälper till, så att det inte sker en sådan olyckshändelse en gång till, vilket inte var dess fel.

Nu har konstitutionsutskottet i denna fråga, som dock nu är utvidgad, icke yttrat sig i sak om punkterna 1 och 3 och icke heller om utvidgningen av punkt 2 i jämförelse med fjolårets framställning. Men, som sagt, utskottet menar väl att säga samma halft tillmötesgående ord om dessa tre saker som det gjorde om en av dessa saker i begränsad omfattning år 1933.

Emellertid hänvisas det bara till huvudmotiveringen, och redan det är ett litet avståndstagande från välviljan, tycker jag, ty den borde influtit i det föreliggande betänkandet också. Men så tillägger utskottet: »under åberopande särskilt» — ordet »särskilt» fanns inte i det föregående utlåtandet, och det är en ytterligare minskning i välviljan —, av den däri anförda synpunkten, att Kungl. Maj:t, som det närmast tillkommer att taga initiativ i utrikespolitiska spörsmål, säkerligen ägnar vederbörlig uppmärksamhet åt frågan om förutsättningarna för ett närmare samarbete med andra stater inom ramen för Nationernas förbunds akt» — jag vet inte varför detta sista är tillagt, och det är dunkelt — »får utskottet hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda».

Utskottet har sålunda i sak uttalat sig välvilligt och sagt, att regeringen »säkerligen» kommer att ägna vederbörlig uppmärksamhet åt frågan. Den är således inte avförd från riksdagens dagordning. När utrikesministern svarar på två interpellationer, som äro framställda och beviljade av kammaren, komma vi måhända att få veta vad regeringen tycker, och då blir det på det sättet i alla fall en effektiv riksdagsfråga.

Det är på dessa grunder jag säger, att längre kan man inte komma med den nuvarande parlamentarismens försiktighet inom de skandinaviska länderna särskilt i utrikespolitiska frågor. Och jag förklarar mig nöjd med en sådan tolkning, ehuru jag i detta fall, herr talman, för att man inte till äventyrs skall kunna få den uppfattningen, att jag också är nöjd med att motionen »icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda», ber att få yrka bifall till motionen. Jag gör det som ett uttryck för den där satsen »Mandom, mod och morske män finns i gamla Sverige än». Det tror jag ju inte att det gör, förstås, men man kan ju i alla fall få förutsätta det!

Det finns också i utskottets motivering ett ord om »vederbörlig» uppmärksamhet. Är det en sådan uppmärksamhet, som utskottet självt sitter inne med och gärna skulle vilja ägna frågan? Eller är det regeringens »sannolika» uppmärksamhet, odelad uppmärksamhet på själva sakens uppmärksamhet? Jag skall inte förlora mig i det spörsmålet. Men det ligger väl någonting under ordet »vederbörlig» uppmärksamhet, och jag önskar, att den blir »vederbörlig» ur sakens synpunkt.

Nu skulle motionären egentligen ingå på en närmare utläggning om vad det är, som här står på spel. Det har jag emellertid redan gjort utförligt i min motion, jag gjorde det utförligt i min motion i fjol också, och jag har vid debatten i år om utrikesutskottet även angivit vissa grunder. När utrikesministern kommer med sitt svar, får man ju också tillfälle att ånyo närmare utveckla denna fråga. Kammarens ledamöter förstå nog, vad det egentligen är fråga om och ha också hört det från denna talarstol mer än en gång, så jag skall vid detta tillfälle inte nu besvara kammaren med ett längre anförande.

Jag vill bara tillägga en sak. Herr Arthur Engberg, som är en bussig och robust karl i många fall, har uttryckligen sagt vid Allsvenska förbundets möte i Göteborg, att varje nation måste skaffa sig en kallelse i historien, och

Om samverkan mellan de mindre staterna. (Forts.)

han sade det särskilt om den svenska nationen. Han nämnde inte då, vari den skulle bestå. Det har jag däremot försökt i mina framställningar.

Jag menar sålunda, att »vederbörlig» uppmärksamhet också bör vara en uppmärksamhet på sakens natur och ett gående till grunden av tingen.

Nu är det så även här i landet, att tiden inte kommer att gå oss förbi, utan den kommer att riva oss med sig på det ena eller det andra sättet. Vi ha nu två »tredje rikena», ett söder om oss och ett öster om oss, nämligen den tredje nationalen och den tredje internationalen, var och en med sina inställningar. De äro lika däri, att de upphävt alla de liberala friheterna och tills vidare undertryckt humanismen. Fastän den kommer igen en gång också i dessa rikena.

Då är frågan: skola vi sitta med armarna i kors och vänta på, att av dessa tredje stormaktriken det ena eller det andra krafisar till sig en i sänder av de mindre staterna kring Östersjön? Eller skola vi icke resolut fatta position och säga oss, att här må vi fram för att hoppa över dessa islossningar för att omedelbart komma fram till något, som i alla fall även dessa rikena framdeles måste komma fram till.

Jag har tillåtit mig, och det vill jag upprepa flera gånger så att det kan gå in i språkmedvetandet, att kalla detta »Det fjärde riket». Man måste bjuda över de andra, som man vill hoppa över, och ordets makt över tanken måste man också ta vara på. Men själva namnet är, som jag också tillåtit mig säga, en dagslända, men innehållet är lika gammalt som mänsklighetens rättsmedvetande.

Detta är Nordens kallelse och Norden måste, för att den skall kunna åstadkomma någonting, vidga sig också till ostbaltarnas områden. Det är ju den gamla svenska politikens verkligt reella frammarsch i alla tider att orientera sig mot öster och mindre mot väster, där vi andligen sett och därför till sist även materiellt ha mindre att beställa. Annars riskera vi att bli ett lydrike under något av de »tredje rikena». Sannolikast kan en sådan ofärd bli naturligtvis under nazisterna — vilka ju kalla sig nationalsocialister, ty de vilja väl ju vara ett slags socialister, de också, och det betyder ju en triumf för den socialistiska idén, även när den grusas och underkuvas. De vilja också skapa ett folk av alla men *under ledning av ett parti* i alla fall och med andra partiernas krossande.

I ett fjärde rike skulle det gå till på ett helt annat sätt. Här skulle det inte få finnas några avrättningsplatser, koncentrationsläger, tjekor och dylikt. Utan med tillämpande av ett 3,000 år gammalt ord skulle styrelsesättet koncentreras i satsen: »att äga makt utan ädelmod och mildhet är något som jag aldrig kan fördraga att se.»

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen.

Herr Reuterskiöld: Den ärade talaren påstod, att utskottets betänkande denna gång skärpts genom det lilla ordet »särskilt», och det är alldeles riktigt. Men skärpningen riktar sig inte emot den fråga, som behandlas, utan den riktar sig mot motionären. Man kan vara en mycket ivrig anhängare av vissa idéer och av en viss politik, men man kan genom sin iver skada saken mer än gagna den genom att ständigt på nytt föra upp den till debatt på riksdagens dagordning. Jag tror, att konstitutionsutskottet är minst lika intresserat som motionären för ett samförstånd mellan Nordens folk inbördes och mellan Nordens folk och de baltiska staterna och överhuvud taget de mindre staterna, men utskottet har den uppfattningen, att en sådan politik gagnas på det bästa sättet, om den får föras fram i lugn och ro utan debatter om direktiv i riksdagen, som alltid bli ensidiga, och får föras av Kungl. Maj:t.

Om samverkan mellan de mindre staterna. (Forts.)

Då utskottet i år liksom förut är övertygat om, att Kungl. Maj:t i detta avseende gör vad som för riket är nyttigt och gagneligt och det inte finns någon anledning att antaga, att Kungl. Maj:t behöver något ytterligare påpekande ifrån riksdagens sida, har utskottet gått ut ifrån den uppfattningen, att det är riktigast och lyckligast, att man inte år ut och år in upprepar samma sak, som genom upprepadet förlorar i värde.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, just därför att utskottet vill själva saken.

Herr Lindhagen: Den föregående talaren använde uttrycket år ut och år in, men det betyder i det här fallet endast ett år och det därpå följande. Och inte skall Reuterskiöld försöka göra gällande, att utskottet i lika hög grad har intresse för denna sak och vilja att göra någonting som alla de, vilka nu förmodligen »år ut och år in» få kämpa för den mot utskottets otillräckliga vilja. Den har inte alls skadats genom att förnyade framställningar gjorts i dessa tider av bekymmer, utan tvärtom har det varit fara för att utskottets passivitet skulle kunna åstadkomma någonting sådant. Från andra håll, där man hyser intresse för denna fråga, har man också stött på och sagt: Glöm för all del inte att hålla frågan vid liv på nytt även i den svenska riksdagen.

Men här stå vi inför den gamla svenska neutralitetspolitiken, som förts av de äldre generationerna, men som nu måste brytas. Jag kan ju tala om, eftersom herr Trygger är närvarande, att jag härom dagen var inbjuden av organisationen »Konservativ ungdom» för att hålla ett föredrag just om en baltisk entente, och saken rönt där mycket bifall liksom även mina därtill anknutna synpunkter i övrigt. Många andra yttringar av samma slag ha förekommit.

Jag förvånar mig i alla fall över att konstitutionsutskottet alltid är enhälligt i sådana frågor. Varför skola socialdemokraterna utan någon nyansering sluta upp till de övriga partierna, ehuru de förra ju äro bänkade här för att vara också internationella? Nu står ju den stora kampen mellan den tredje internationalen och den tredje nationalen. Skall det vara en internationell framrykning eller skall det vara en nationell eller, såsom jag menar, bägge delarna naturligtvis? Då kunde man ha väntat sig någon variation ifrån socialdemokraterna.

Jag har orätt och förstår inte situationen, säger herr Reuterskiöld, men jag förstår — att herr Reuterskiöld förstår den ännu mindre och, såsom det förefaller mig, kanske icke alls.

Herr Bergman: För att intet missförstånd skall behöva uppstå i denna fråga, ber jag att få tillägga ett par ord.

Inom utskottet hade av mig framställts yrkande om en ingress, som skulle föregå det stycke i utlåtandet, som börjar med »Under hänvisning till konstitutionsutskottets uttalanden» o. s. v. Denna ingress lydde på följande sätt: »Önskan om samförstånd och samverkan mellan de mindre staterna, och särskilt mellan de nordiska, är säkerligen allmän inom svenska folket. Hur en sådan samverkan i praktiken skall utföras, måste emellertid bero på övervägande i de särskilda fall, där viss samverkan kan främja de respektive folkens ömsesidiga intressen.» Att icke detta tillägg blev framfört i en reservation berodde emellertid på den omständigheten, att det icke rädde någon som helst skiljaktighet inom utskottet i sak. Alla voro eniga, även om den tankegång, som detta tillägg innebar, men man tyckte inom majoriteten, att det var onödigt att taga med det, när man uttryckligen sagt, att man hänvisar

Om samverkan mellan de mindre staterna. (Forts.)

till vad utskottet yttrat vid föregående riksdag, då dessa synpunkter utförligare framhållits. Jag anser emellertid, att det kan vara nyttigt, att det säges i debatten, hur det förhåller sig med denna sak, för att icke utlåandet möjligen skulle kunna missförstås på andra sidan Östersjön och uppfattas som ett avstyrkande utan vidare. Det är ju inte så säkert, att alla komma ihåg vad som sagts i fjol.

Jag ber således att få konstatera, att det rådde allmän överensstämmelse om önskvärdheten av samverkan och samförstånd, och likaså däri att en sådan samverkan bör bero på de föreliggande omständigheterna i varje särskilt fall. Härvidlag förefinnes nog en viss saklig skillnad mellan utskottets och herr Lindhagens ståndpunkter, ty herr Lindhagen tycks anse, att det ligger något särskilt värde i att man uttalar sig för en generell överenskommelse om samgående och samverkan. Vad som är viktigt är väl, att samverkan kommer till stånd, när frågor föreligga, beträffande vilka det är av ömsesidigt intresse och värde för folken, att ett samgående och en samverkan äga rum. Det kan ju finnas frågor, i vilka det icke råder ett sådant ömsesidigt intresse, utan om vilka de ifrågavarande folken kunna ha motsatta uppfattningar, och vad tjänar det då till att man har en generell överenskommelse? Det viktiga för båda parterna är naturligtvis, att man uppnår samförstånd och samverkan just i sådana fall, där det har ömsesidigt värde, och i det avseendet anser man, såsom här står, att Kungl. Maj:t, som det närmast tillkommer att taga initiativ i utrikespolitiska spörsmål, har de bästa förutsättningarna att bedöma situationen. Vi ha ju ingen anledning att klaga i det avseendet. Vi ha sett, att den nuvarande regeringen liksom även föregående regeringar visat mycket intresse för samförståndet i Norden.

Det är icke länge sedan en utrikesminister från ett av de baltiska länderna gjorde ett vänskapligt besök hos oss, vilket upptogs med den största sympati här i landet, liksom förhållandet är på den andra sidan, när motsvarande besök göras där. Likaså kan erinras om att just i dag utrikesministern från ett annat av de länder, som här komma i fråga, avlägger ett liknande, vänskapligt besök i Sverige, säkerligen hälsat med tillfredsställelse av svenska folket, liksom det är känt, att man förbereder ett motsvarande besök längre fram på våren från svensk sida. Och för några år sedan gjorde, som bekant, själva statscheferna ömsesidiga besök. Allt detta och mycket annat vittnar om det bästa samförstånd. Det finns knappast någon anledning att vidtaga några särskilda åtgärder för närvarande i en sak, som är så väl i gång. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Jag undrar, hur väl saken skulle varit i gång, om inte ostbalterna och även intresserade i andra länder beretts tillfälle att göra sin stämma hörd. Det vet man ingenting om, herr Bergman. Emellertid gläder det mig, att det funnits ansatser till en variation inom utskottet.

Jag vill också säga gentemot den proklamationen, att det främst tillkommer regeringen att taga initiativ i utrikespolitiska frågor, att det lika mycket tillkommer riksdagen. Egentligen är det landsförräderi av konstitutionsutskottet, ett brott mot grundlagen, som härmed begåtts. Det står ingenstans i grundlagen, herr Bergman, att riksdagen ej kan begripa den här saken. Det är egendomligt, att utskottet kommer med sådana påståenden, och det stämmer, synes mig, illa överens med det rigorösa vakande över grundlagarna, som utskottet är satt att utöva.

I anledning av den siste ärade talarens yttrande ber jag, herr talman, att få ändra mitt yrkande på det sättet, att jag på de av utskottet anförda skälen yrkar bifall till motionen.

Om samverkan mellan de mindre staterna. (Forts.)

Herr **Sandegård**: Såsom en av »landsförrädarna» ber jag att få replikera herr Lindhagen med ett par ord.

Om jag hade varit närvarande vid det möte i Konservativ ungdom, som herr Lindhagen talade om, hade jag förmodligen också haft lust att applådera herr Lindhagen. Herr Lindhagen sparar inte på krutet gentemot oss andra stackare här i riksdagen vare sig i dag eller i allmänhet. Herr Lindhagen föreställer sig förmodligen, att den ensamme är den starke. Jag skulle vilja påminna herr Lindhagen om att det finns ungefär lika mycket rim och reson i ett annat ord, som talar om att härföraren ensam icke vinner slaget. Skulle inte herr Lindhagen kunna veta att skaffa sig litet allmännare bifall för sina propåer också här i kammaren? Det saknas inte alls intresse för åtskilliga av de högst allvarliga och komplicerade frågor, som herr Lindhagen för fram, men jag antar, att det är en ganska allmän erfarenhet bland de kammarledamöter, som ha plikten att inom ett utskott taga ställning till herr Lindhagens förslag, att de så småningom och til syvende og sidst äro så svåra att överhuvud taget göra någonting av, att man även med den allra bästa vilja i nittio fall av hundra kommer fram till den slutsats, som också konstitutionsutskottet i förevarande fall kommit till, och måste säga: Non possumus, herr Lindhagen. Vi kunna inte, även om vi vilja.

Herr **Lindhagen**: Herr talman! Jag har ju också tolkat kammarens hållning till dessa frågor såsom ett uttryck för det förhållandet, att i den svenska politiken utrikesärendena ännu äro främmande för de flesta. Det visade sig också härom dagen, då den svenska riksdagen fortfarande, ensam bland s. k. kulturnationer, inte ville veta av något utrikespolitiskt utskott. Detta har sin naturliga förklaring i vår långvariga utrikespolitiska isolering och däri, att den äldre generationen, som är uppfödd under denna, ännu står under inflytande av den uppfattning, som går ut på: låt oss få vara i fred.

Nu har väl den yngre generationen vaknat. Den börjar ana, att de tiderna nu äro förbi och att även vi måste intaga en position. Konservativ ungdom gav mig ett exempel. Det finns många svenskar och många organisationer, som gilla dessa idéer. De svensk-baltiska föreningarna, som finnas här i Stockholm, äro också eniga om denna aktion, det har jag skaffat bevis för vid deras stora sammankomster. Den sammanslutning av ungdom, som jag nämnde, hade inbjudit mig utan någon påstötning. I Danmark har man också anslutit sig till en sådan riktning, och herr Sandegård kan vara övertygad om att när ungdomen växt till, kommer den att ta hand även om utrikespolitiken.

Men jag vill för min del, att vi för vår del skola försöka undvika att gå den väg, som man gått i de tredje rikena. Vi måste söka en annan väg, som ger samhället sitt och individen sitt. Det synes mig verkligen vara en angelägenhet av högsta vikt.

Jag är ingen härförare, herr Sandegård. Jag hör till de djupa leden. Av ledare äro vi omgivna överallt. Men ibland måste de förra gå sina egna vägar i brist på »vederbörlig» ledning, herr Reuterskiöld. De måste, likasom de på den tiden gjorde med Thorstensson, taga konstitutionsutskottets avsmnade hamn mellan sina leder och slå sig fram i alla fall. Här gäller det allvar. Vi stå ej till svars med att ej fatta det. Nu har även den siste talaren antytt, att det finnes ett fog för denna åsikt. Det foget kommer att understrykas av dem, som skola göra det. Jag hoppas bara, att det inte blir de hårda och grymma händerna, som måste ingripa.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu förevarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet

Om samverkan mellan de mindre staterna. (Forts.)

hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Lindhagen*, att kammaren skulle besluta att på de av utskottet anförda skäl bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr statsrådet *Vennerström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 151, angående ändrad lydelse av 5 § 2 mom. avlöningsreglementet den 11 maj 1928 (nr 128) för fast anställt manskap vid försvarsväsendet;

nr 162, med förslag till kungörelse angående handel med farmaceutiska specialiteter m. m.;

nr 164, angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden i Landskrona;

nr 165, angående ersättning åt avlidne korpralen vid flottan J. G. L. Almlunds änka och minderåriga dotter;

nr 166, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1932 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift;

nr 167, angående rätt för ordinarie lärare vid navigationsskola att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 168, angående bestridande av vissa kostnader för reparation av statens isbrytarfartyg »Ymer»;

nr 177, angående anslag till medicinalstyrelsen;

nr 179, angående bestridande av kostnaderna för vissa reparationsarbeten å Oscar-Fredriksborgs fort;

nr 193, angående lån för anordnande av vissa erkända alkoholanstalter; och

nr 194, angående anslag till fattigvård och barnavård för lappar.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatsens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkterna 20 och 21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22.

Lades till handlingarna.

Punkterna 23—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkten 29.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkten 31.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 32.

Lades till handlingarna.

Punkterna 33—36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 37.

Lades till handlingarna.

Punkterna 38 och 39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40.

Lades till handlingarna.

Punkten 41.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 42.

Lades till handlingarna.

Punkten 43.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

Punkterna 45—76.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 77.

Lades till handlingarna.

Punkterna 78 och 79.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 27, i anledning av väckta motioner om avslag å under fjärde huvudtiteln åskade anslag m. m.

*Om avslag å
anslagen
under fjärde
huvudtiteln
m. m.*

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *T. Nerman* (nr 77) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Spångberg* m. fl. (nr 159), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att avslå under fjärde huvudtiteln åskade anslag till militärväsendet, 111,298,700 kronor; dels och att överskottet av de medel, som i budgetplanen beräknats för fjärde huvudtiteln, varom årets riksdag hade att besluta, sedan avlöningar till försvarsverkens arbetare avräknats, måtte disponeras till hjälpåtgärder för de arbetslösa enligt grunder, som av riksdagen i annat sammanhang beslöt.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anført:

»De i ovannämnda motioner gjorda yrkanden får utskottet avstyrka.

Utskottet hemställer, att herr *Nermans* och herr *Spångbergs* m. fl. förevarande motioner (I: 77 och II: 159) icke må av riksdagen bifallas.»

Herr Nerman: Herr talman! Det avslagsyrkande, som jag har tillåtit mig framställa i motionen, är närmare motiverat där. Motionen innehåller en framställning av hur man ser på den s. k. försvarsfrågan ifrån radikalt socialistiskt håll. Där betonas, att det inte är fråga om någon menlös pacifism utan där hävdas en klar frågeställning, vems intressen som den nuvarande staten innerst tjänar, och i vad mån den uppnådda demokratien har pålitliga anhängare och försvarare i den militärledning, som skall försvara folkfriheten. I motionen finns, såvitt jag förstår, ingenting, som inte överensstämmer med den tidigare socialdemokratiens syn på saken, innan socialdemokratien fick mera ansvar för den borgerliga staten än för arbetarklassen. Det väsentliga, frågan om demokratien och försvaret för demokratien, blir det emellertid tillfälle att återkomma till i samband med högerns ideella strävan att försvara demokratien genom att därifrån utestänga mängder av arbetare, genom att inskränka yttrande- och församlingsfriheten med mera.

Jag nöjer mig därför i dag med att under hänvisning till motiveringen i motionen yrka bifall till motionen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu föredragna utlåtandet endast yrkats, av herr *Nerman*, att kammaren skulle bifalla de i ämnet väckta motionerna.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 28, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar.

Anslag till
vapen och
ammunition
m. m.

Punkten 1.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte öka ordinarie reservationsanslaget till vapen och ammunition m. m., nu 3,600,000 kronor, med 200,000 kronor till 3,800,000 kronor.

Herr **Nerman**: Herr talman! Jag ber att i anslutning till synpunkterna i den nyss avslagna motionen helt enkelt få yrka avslag på den föredragna punkten, och däri inlägger jag samma avslagsyrkande beträffande resten av detta utlåtande.

Efter härmed slutad överläggning gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt samt vidare, enligt herr *Nermans* yrkande, på avslag därå; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 2—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 161, angående vissa ändringar i bestämmelserna om stämpelavgift för spelkort;

nr 171, angående inrättande av en tullverkets båtlånefond m. m.;

nr 172, angående restitution till International Telephone & Telegraph Corporation av viss stämpelavgift;

nr 182, angående pensionsförbättring åt mästaren vid Karlskrona örlogsvärvarv *Victor Emanuel Pettersson*;

nr 183, angående förtidspension åt förre icke-ordinarie jägmästaren *W. H. R. von Arnold*;

nr 184, angående tilläggs-pension åt f. d. rektorn vid Skaraborgs läns landstings småskoleseminarium i Skara Sara Natalia Elisabet Rydell;

nr 185, angående beräkning i vissa fall av engångsavgift enligt § 9 mom. 1 i reglementet för statens pensionsanstalt beträffande lärarbefattningar vid kommunal fortsättningsskola;

nr 186, angående rätt för innehavare av befattning med delaktighet i statens pensionsanstalt att vid avgång ur tjänst i vissa fall bibehålla delaktighet i anstalten;

nr 187, angående familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid lantbrukshögskolan;

nr 191, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 och 7 §§ tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316).

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 6, angående särskild ersättning åt sekreteraren hos bevillningsutskottet, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande jämkning i avtal om underhållsbidrag till fränskild make; och

nr 21, i anledning av väckt motion angående viss ändring i § 13 ordningsstadgan för rikets städer.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner om skärpta bestämmelser rörande anordnandet av offentliga danstillställningar.

*Om skärpta
bestämmelser
ang. offentliga
danstillställ-
ningar.*

I två likalydande motioner, nr 200 i första kammaren av herr *John Björck* m. fl. och nr 234 i andra kammaren av herr *Aqvist* m. fl., vilka motioner hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag dels till sådan ändring av eller tillägg till § 13 i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, att offentliga danstillställningar ej tillåtes efter klockan 12 midnatt, dels ock till sådan ändring av eller sådant tillägg till 55 § andra stycket i kungl. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, att dispens från i denna paragraf meddelade bestämmelser ej finge tillåtas i den utsträckning som nu skedde.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Björck, John: Herr talman! Såsom en av motionärerna i denna fråga vill jag uttala min tillfredsställelse över flera av första lagutskottets uttalanden, som jag är fullt enig med lagutskottet om. Utskottet har inte ansett sig kunna tillstyrka motionerna men gör dock i sin motivering vissa uttalanden, som visa, att utskottet medger, att det inte är så väl ställt som önskvärt vore, när det gäller det offentliga nöjeslivet. Utskottet säger bland annat: »I betraktande av de synnerligen växlande förhållandena inom olika delar av landet är det emellertid tydligt, att tillämpningen av dessa bestämmelser understundom måste vara förenad med betydande svårigheter. Härtill kommer att frågan om nöjeslivets reglering i och för sig är av mycket ömtålig beskaffenhet.» Utskottet säger vidare: »Med hänsyn till det sagda är det icke ägnat att förväna, att syftet med bestämmelserna icke alltid vunnits i sådan grad som varit önskvärd.»

Utskottet medgiver således, att nöjeslivet antagit former, som äro mindre önskvärda, att tillämpningen av gällande bestämmelser är förenad med betydande svårigheter och att syftet med dessa bestämmelser inte alltid vunnits så, som varit önskvärt. Jag tillåter mig att påpeka, att när utskottet har sagt detta, borde utskottet för att vara konsekvent också medgivit, vad vi säga i slutet av motiveringen till vår motion: »De lagar och förordningar som beröra hit hörande spörsmål äro efter allt att döma i behov av vissa

Om skärpta bestämmelser ang. offentliga danstillställningar. (Forts.) tillägg, förtydliganden och möjligen också ändringar.» Men utskottet säger i stället, att det ej »kunnat finna, att någon avsevärd brist kan anses vidlåda bestämmelserna i de hänseenden, som i nu förevarande motioner beröras. Av denna orsak finner utskottet icke anledning att påkalla några ytterligare lagstiftningsåtgärder i den riktning, som motionärerna förordat.»

Vidare förmenar utskottet, att motionärerna ansett, att gällande bestämmelser äro tillräckliga i och för sig, blott de tolkades rätt. Vi ha ju sagt i motionen, att om dessa lagar och förordningar följdes, skulle mycket av vad vi påtalat varit annorlunda. Den meningen vidhålla vi alltjämt. Men när det nu visar sig — och det är inte svårt att få exempel på — att dessa förordningar tolkas så, att däri stipulerade undantag bli regel, då en praxis utvecklas så att säga vid sidan av gällande lag, anse vi det vara på tiden, att en revision av bestämmelserna företages. Tillåt mig citera vad lagen här säger, och framhålla ett exempel på hurudana förhållandena i verkligheten äro.

I rusdrycksförordningens 55 § stadgas, att utskänkning av rusdrycker icke må »ske i lokal eller å plats, där föreställning eller danstillställning äger rum, eller i annan lokal, som med förstnämnda lokal står i inre förbindelse». Där är ju lagen ganska tydlig och bestämd. Dock kan »K. B., efter magistratens eller kommunalnämndens hörande, för särskilt tillfälle medgiva undantag från det sålunda meddelade förbudet». Vidare heter det i fråga om lokaler- nas öppethållande, att om »särskilda omständigheter anses föranleda behov» kan tiden för utskänkningen även vid danstillställningar och dylikt bestämmas senare än till klockan tio eftermiddagen eller klockan tolv, som det i regel är i städerna. Det skall alltså vara vid särskilda tillfällen.

Jag tog mig friheten att förliden lördag en smula studera, hur många danstillställningar, som anordnades i Stockholm, och jag kom då upp till ett antal av trettio stycken, som voro offentligt annonserade. Av dessa stodo tjugonio annonserade i Dagens Nyheter för lördagen den 24 februari, och vem som helst kan kontrollera siffrorna. En enda tillställning stod dessutom i en annan tidning utöver de tjugonio i Dagens Nyheter. Av dessa trettio olika lokaler hade femton utsträckt tid, två till klockan ett, elva till klockan två och två till klockan tre på natten. Minst hälften av dessa 30 tillställningar ägde rum på kända restauranger med fullständiga rättigheter, alltså med rätt att servera rusdrycker och kanske också spritdrycker. När undantagen bli så många, att hälften av dessa 30 tillställningar hade utsträckt tid, kan man väl ändå inte tala om något särskilt tillfälle, för vilket det efter myndigheternas hörande kan medgivas undantag, utan då har i stället, som jag nyss sade, undantagen blivit regel.

Nu invänder man, att vi måste först se till att få slut på nattklubbarna, och det är jag fullständigt enig med utskottet om. Det är med stor tillfredsställelse, som jag ser, att utskottet förordar skärpta åtgärder mot nattklubbarna, men jag tillåter mig fråga: kunna måhända inte de offentliga danstillställningarna, som nu äro tillåtna och som på många lokaler fortgå till klockan 3 på natten, i viss mån jämställas med nattklubbarna? Jag anser verkligen, att det i många avseenden inte finns någon skillnad mellan vissa av dessa tillåtna offentliga danstillställningar och nattklubbarna. Då nu en utredning angående skärpta åtgärder mot dessa klubbar förordas av utskottet, borde ju en utvidgning av utredningen till att omfatta även den nattliga dansen lätt kunna åstadkommas.

Jag ber att få poängtera, att det är endast den offentliga dansen efter klockan 12 midnatt, som vi vända oss emot. Vad beträffar dansen före klockan 12, rikta vi vår kritik mot den servering av rusdrycker, som äger rum vid dessa tillställningar och som ju lagen tydligt förbjuder. I övrigt ha vi

Om skärpta bestämmelser ang. offentliga danstillställningar. (Forts.)
inte vänt oss emot den enskilda dansen, som kanske torde förekomma på lika många lokaler som den offentliga. Vi ha ansett, att man må dansa till klockan 12, men efter den timmen vore det för ungdomens egen skull bättre, om det inte beviljades tillstånd i så stor utsträckning, som nu sker.

Slutligen tillåter jag mig stryka under den passus, som utskottet slutar med, när jag gärna vill ha den till kammarens protokoll. Jag är fullt enig med utskottet, när det säger: »Vad angår tillämpningen av författningarna är det uppenbarligen angeläget att myndigheterna följa hithörande frågor med uppmärksamhet samt vidtaga alla de åtgärder som med hänsyn till olika förhållanden i orterna bäst kunna leda till målet.»

Sedan, herr talman, endast ett par reflexioner. Vi känna alla till hurusom såväl staten som kommunerna årligen offra stora summor för vår ungdoms fostran till goda och nyttiga samhällsmedlemmar. Jag håller före, att det då också bör vara ett statsintresse att tillse, att den värdefulla tillgång, som vårt lands ungdom onekligen är, på allt sätt understödjes i sin ofta ojämna kamp mot de många frestelser, som det moderna nöjeslivet — framför allt i våra storstäder — lägger i dess väg.

Herr talman! Jag tillåter mig att yrka bifall till motionen.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Den föregående talaren har ju uttalat sig mycket välvilligt om utskottets utlåtande, fastän han önskade, att vi skulle ha gått något längre. Vad beträffar motiveringen har han ju redan redogjort för de skäl, som utskottet har åberopat, och jag skall därför inte trötta herrarna med att upprepa dem. Jag vill endast fästa herrarnas uppmärksamhet på att utskottet i alla fall har uttalat en förmodan, att den utredning, som nu sysslar med dessa ting, även måtte beakta nu föreliggande spörsmål.

Den ärade talaren anförde några siffror från Stockholm angående nöjeslivet, vilka han fått fram genom att sammanställa annonserna i tidningarna. Ja, det är svårt att yttra sig om sådana siffror, och man får inte glömma, att Stockholm är en stad med en halv miljon människor, förutom alla resande, som komma hit. Det kan synas mycket med trettio baler på en kväll, men jag vågar verkligen inte uttala någon bestämd mening om denna siffra, när man som sagt betänker stadens storlek och alla de resande, som äro här.

Utskottet har i sitt utlåtande ingalunda förnekat utan tvärtom framhållit, att den här frågan är av största vikt och att den förtjänar stor uppmärksamhet. Jag kan således i den delen instämma i vad motionären så sympatiskt yttrat. Emellertid tror jag nog, att utskottets enhälliga utlåtande bäres av så goda skäl, att jag har all anledning att yrka bifall till detsamma.

Herr Bergman: Herr talman! Jag skall be att i allt väsentligt få ansluta mig till de synpunkter, som ha framhållits här av motionären.

Det går verkligen litet för långt med den slapphet, som råder i avseende på det, som här berörs. Det har ju gått ända därhän, att regeringen på besvär mot överståthållarämbetets avslag här i Stockholm gång på gång meddelat tillstånd till varjehanda nöjeställningar med utskänkning och dans till långt fram på småtimmarna. Ett sådant system kan det icke anses vara önskvärt att uppmuntra, synes det mig, och demokratin gör sig enligt min mening ingen tjänst genom att visa efterlåtenhet mot ett nöjesliv, som hotar att urarta. Demokratin skulle tvärtom i alla avseenden vinna på att bidraga till en strängare stil i livsföringen.

Det är intressant att se, huru till och med ungdomen, som ju kunde förut-

Om skärpta bestämmelser ang. offentliga danstillställningar. (Forts.)
sättas vara mest benägen för så obunden frihet som möjligt, numera börjar att i större omfattning än förr intressera sig för strängare självdisciplin. Det vore ganska tidsenligt, om man uppmuntrade detta glädjande livstecken och intresserade sig litet mer än som hittills varit fallet för åtgärder i den riktning, som här föreslås av motionären. Det är sannerligen ingen överdriven stränghet han påyrkar. Som ett uttryck av sympati för tanken ber jag att få instämma i hans yrkande om bifall till motionen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godtagande av ackord i vissa fall å kronans fordringar för försålda kronoegendomar m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Ekman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 148, angående domänverkets organisation;
nr 163, angående anslag till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m.;
nr 173, angående anslag för lån åt vissa fiskareföreningar m. m.;
nr 174, med förslag till förordning angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom;
nr 175, angående anslag för byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut;
nr 176, angående anslag till underhålls- och driftkostnader för undersöknings- och bevakningsfartyg för havsfiskets behov; samt
nr 178, angående nedsättning i vissa fall av arrendet för kronoegendom m. m.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 150, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117).

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 148, 150, 151, 157, 160—168, 171—179, 182—187, 191, 193 och 194 blevo desamma på begäran bordlagda.

Herr *Löfvander* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 307, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 54, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konvention för skydd av den industriella äganderätten samt antagande av förslag till lag om ändring i 7, 11, 15 och 16 §§ förordningen den 16 maj 1884 angående patent m. m.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 58, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående åtgärder mot smittsamma sjukdomar hos bin;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal rörande försäljning av vissa Djäknehytterotarnas skifteslag tillhöriga samfällda områden i Avesta stad i vad angår vissa allmänna hemman;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskov i vissa fall med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av två bostadslägenheter vid veterinärhögskolan;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avyttring av statens järnvägar tillhöriga andelar i samfälligheter till Kingstads m. fl. byars skifteslag i Söderala socken;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar; samt

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av arrendet för arrendelotten Brostugan å kronoparken Klövdala i Kalmar län.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 67, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90 med förslag till vissa tillägg till gällande tulltaxa.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 5 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner angående sådan grundlagsändring, att viss eller vissa ämbetsmän icke må vara valbara till riksdagen;

statsutskottets utlåtanden

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under Utgifter för kapitalökning gjorda framställning angående uppförande och inredning av byggnad för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala; samt

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till styckjunkaren J. Ohlsson för visst av honom till kronan inbetalt belopp; ävensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av visst område å Djurgården till Stockholms stad.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.50 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 2 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Schlyter* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 153, angående anslag till uppförande av verkstadsbyggnader vid centralfängelserna i Malmö och å Härlanda;

nr 180, angående statsverkets övertagande av staden Kungsbackas förpliktelser beträffande två icke lagfarna rådmän, vilka vid rådhusrättens i staden upphörande komma att indragas;

nr 181, med förslag till vapenkungörelse;

nr 188, med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen;

nr 189, med förslag till ändrad lydelse av § 3 13:o tryckfrihetsförordningen;

nr 190, angående förstärkning av andra huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 192, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1934/1935 för viss personal inom den civila statsförvaltningen;

nr 195, angående försäljning av ett kronan tillhörigt markområde å Söderåsen vid Ljungbyhed;

nr 196, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 197, angående efterskänkande av viss del av kronan tillfallet danaarv efter Annika Hansson, född Christoffersdotter;

nr 198, angående överförande från Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 till riksgäldskontoret av belåningar av vissa engagemang;

nr 200, med förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet, m. m.;

nr 201, angående överlåtelse å Mölltorps församling, Skaraborgs län, av ett kronan tillhörigt markområde;

nr 202, angående beredande av ytterligare kompensation till Vaxholms stad i anledning av 1925 års försvarsbeslut;

nr 203, angående inrättande av ett centralorgan för civilanställningsverksamheten vid försvarsväsendet m. m.; och

nr 204, angående beredande av möjlighet för visst manskap vid försvarsväsendet att kvarstå i tjänst utöver den kontrakterade anställningstiden.

Justerades protokollen för den 23, 24 och 27 nästlidne februari.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 55, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna för

kapitalökning i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förste reparatören E. Hägglund från skyldighet att till statens järnvägar återgälda vissa ersättningsbelopp;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av sjätte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till lots- och fyrinrättningen samt säkerhetsanstalter för sjöfarten.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 66, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godtagande av ackord i vissa fall å kronans fordringar för försålda kronoegendomar m. m.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 69, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande jämkning i avtal om underhållsbidrag till franskild make; och

nr 70, i anledning av väckt motion angående viss ändring i § 13 ordningsstadgan för rikets städer.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 148, angående domänverkets organisation.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 150, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 151, angående ändrad lydelse av 5 § 2 mom. avlöningsreglementet den 11 maj 1928 (nr 128) för fast anställt manskap vid försvarsväsendet; och nr 157, angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 160, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning samt om tillägg till samma lag m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick minskning av det ordinarie förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 161, angående vissa ändringar i bestämmelserna om stämpelavgift för spelkort.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 162, med förslag till kungörelse angående handel med farmaceutiska specialiteter m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick anslag till statens farmaceutiska laboratorium, till statsutskottet samt i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 163, angående anslag till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m.; och

nr 164, angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden i Landskrona.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 165, angående ersättning åt avlidne korpralen vid flottan J. G. L. Almlunds änka och minderåriga dotter.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 166, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1932 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 167, angående rätt för ordinarie lärare vid navigationsskola att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 168, angående bestridande av vissa kostnader för reparation av statens isbrytarfartyg »Ymer»;

nr 171, angående inrättande av en tullverkets båtlånefond, m. m.; och

nr 172, angående restitution till International Telephone & Telegraph Corporation av viss stämpelavgift.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 173, angående anslag för lån åt vissa fiskareföreningar m. m.;

nr 174, med förslag till förordning angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom;

nr 175, angående anslag för byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut; samt

nr 176, angående anslag till underhålls- och driftkostnader för undersöknings- och bevakningsfartyg för havsfiskets behov.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 177, angående anslag till medicinalstyrelsen.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 178, angående nedsättning i vissa fall av arrendet för kronoegendom m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 179, angående bestridande av kostnaderna för vissa reparationsarbeten å Oscar-Fredriksborgs fort.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 182, angående pensionsförbättring åt mästaren vid Karlskrona örlogsvarv Wictor Emanuel Pettersson;

nr 183, angående förtidspension åt förre icke-ordinarie jägmästaren W. H. R. von Arnold;

nr 184, angående tilläggs pension åt f. d. rektorn vid Skaraborgs läns landstings småskoleseminarium i Skara Sara Natalia Elisabet Rydell;

nr 185, angående beräkning i vissa fall av engångsavgift enligt § 9 mom. 1 i reglementet för statens pensionsanstalt beträffande lärarbefattningar vid kommunal fortsättningsskola;

nr 186, angående rätt för innehavare av befattning med delaktighet i statens pensionsanstalt att vid avgång ur tjänst i vissa fall bibehålla delaktighet i anstalten; och

nr 187, angående familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid lantbrukshögskolan.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 191, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 och 7 §§ tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 193, angående lån för anordnande av vissa erkända alkoholistanstalter; och

nr 194, angående anslag till fattigvård och barnavård för lappar.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Löfvan-der* m. fl. väckta motionen, nr 307, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, statsutskottets utlåtanden nr 32 och 33 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 33.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**, erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag ber med hänsyn till omfattningen och vikten av Kungl. Maj:ts proposition nr 154 med förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjänster att få hemställa, att kammaren måtte besluta utsträckning av motionstiden för denna proposition till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogos och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 153, 180, 181, 188—190, 192, 195—198 och 200—204.

Anmäldes och bordlades

första lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i gällande polislagstiftning; och

nr 24, i anledning av väckt motion angående ändring av gällande bestämmelser om verkställighet av straff i vad angår politiska fångar;

andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion angående lagstiftning mot oskäligen mellanhandsvinst vid handel med livsmedel; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å lån från egnahemslånefonden, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å köpeskilling för vissa från kronojord försälda lägenheter m. m.;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anslag till kapitalökning för egnahemslånefonden m. m.;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för särskild kolonisationsverksamhet inom Norrbottens län;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsbidrag för undersökning rörande reglering av Lyckebyån;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Mosjöbottens torrlägningsföretag i Örebro län;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond;

nr 31, angående kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslaget till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln; och

nr 32, angående kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om det under titel allmänt anslag till hushållningssällskapen uppförda ordinarie anslaget.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.15 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.